

ПЕШГУФТОР

Истиклолияти давлатӣ дар охири асри гузашта барои мардуми тоҷик насиб гардид, ки аҳамияти бузурги таърихро молик аст. Маҳз, бо шарофати истиқлолият дар тамоми паҳлуҳои ҳаёти ҷомеа ва ҳар хонаводаи тоҷик дигаргуниҳои кулӣ ба вучуд омад.

Истиклолияти давлатӣ барои халқи тоҷик ба осонӣ ба даст наомада, балки бо заҳмату талошҳо, муборизаю ҷонбозиҳо барои истиқлолияти озодӣ, дар тӯли зиёда аз ҳазор сол ба даст омадааст. Хушбахтона, дар натиҷаи пошхӯрдани ИҶШС ин орзуи ҳазорсола амалӣ гардид. Тоҷикистон низ дар қатори дигар ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шуравӣ “Эъломия”-и соҳибистиклолии худро қабул карда, ба гузоштани пояҳои аввалини рукҳои давлатории миллӣ оғоз намуд. Аз соли 1992 Тоҷикистон ҳамчун аъзои Созмони Миллалӣ Муттаҳид пазируфта шуда, чун субъекти комилҳукуки байналмилалӣ эътироф гардидааст.

Мутаассифона, ҷанги шаҳрвандӣ ҷараёни ислоҳоти кулли соҳаҳои ҳаёти ҷомеаро каме ба таъхир андохт. Ба фарзанди фарзонаи миллат, Қаҳрамони Тоҷикистон, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва халқи сарбаланди тоҷик лозим омад, ки баҳри баромадан аз вазъи бӯҳрони сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ, фаношавии давлату миллат, ба даст овардани ваҳдату ягонагӣ талошу ҷонфидоӣҳо намоянд. Маҳз, баъд аз ба имзо расидани шартномаи Истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ, Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳри ислоҳоти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ қадамҳои устувор гузошта, дар тамоми соҳаҳои ҷомеа ба дастовардҳои бузург ноил гардид.

Мақсад ва муҳтавои барномаи мазкур шинос намудани шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос бо омилҳои объективӣю субъективӣи Истиклолияти давлатӣ ба даст овардани Тоҷикистон, гардиши кулӣ дар ҳаёти халқи тоҷик, Тоҷикистон дар роҳи ислоҳот ва

дастовардҳои он баҳри бунёди ҷомеи демократӣ, ҳуқуқбунёд ва дунявӣ, Тоҷикистон дар роҳи ислоҳоти сиёсӣ ва иқтисодӣ ва созандагӣ, заруриятҳои гузаронидани ислоҳоти сохтори сиёсӣ ва демократикунони ҷомеа, ташаккули низоми нави иқтисодӣ дар ҷумҳурӣ ва бунёди иншоотҳои азим дар кишварро дар бар мегирад.

Шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос, инчунин, ба моҳият ва принципҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф, дастуру супориш ва Қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рушди маориф шинос гардида, аз мазмуну мундариҷаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи маориф огоҳӣ пайдо менамоянд.

Мақсади барнома:

- пайдо намудани маълумот оид ба моҳияти истиқлолияти давлатӣ;
 - номбар карда тавонистани муҳтавои асосии Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
 - доштани маълумоти кофӣ оид ба вазъи иқтисодию иҷтимоии кишвар;
 - баён карда тавонистани мазмун ва муҳтавои асосии Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф»;
 - баён карда тавонистани ҳуқуқ ва вазифаҳои субъектҳои раванди таълиму тарбия;
 - фаҳмидан ва номбар карда тавонистани моҳияти ҳуҷҷатҳои муҳими меъёрии ҳуқуқии соҳаи маориф;
 - муайян ва арзёбӣ кардани зухуроти раванди ҷаҳонишавӣ ва таъсири он ба ислоҳоти соҳаи маориф дар ҷумҳурӣ;

Барномаи мазкур барои тамоми курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф дар ҳаҷми 2 соат таҳия шудааст.

Мазмун ва моҳияти барнома аз қисматҳои зерин иборат аст:

- шинос намудани шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос ба заминаҳо ва омилҳои асосии ба даст овардани Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- аз ҷиҳати сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоӣ соҳибистиқлол гардидани Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Иҷлосияи ХУ1-уми тақдирсози Шурои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қарорҳои қабулкардаи он;

- ҳашт даври раванди музокироти тоҷикон ва имзои Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллӣ дар кишвар;

- оғози ислоҳотҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ ва созандагиву бунёдкорӣ;

- мазмун ва моҳияти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф»;

- мазмун ва моҳияти ҳуҷҷатҳои муҳими меъёрии ҳуқуқии соҳаи маориф;

- ҷаҳонишавӣ ва таъсири он ба ислоҳоти соҳаи маориф дар ҷумҳурӣ.

Дар барнома инчунин номгӯи адабиёти истифодашаванда марбут ба мақсаду масъалаҳои таълим тавсия дода шудааст.

1. Мақсади таълим - мақсадҳои мушаххаси таълимие, ки барои ҳосил шудани салоҳияти муайян равона шудаанд.

2. Мавзӯ ва мундариҷаи таълим - дар ин фасл мавзӯҳо ва мундариҷае, ки тавассути азҳуд кардани онҳо омӯзгор ба мақсади таълим ноил гашта, ба ин восита салоҳияти муайянро ҳосил мекунад, ҷой дода шудаанд.

3. Фаъолияти таълим - аз фаъолиятҳои таълимии тавсияшаванда, ки тавассути он мавзӯ ва мундариҷа аз худ карда шуда, таҳлилу баррасӣ меёбанд, иборат аст. Фаъолиятҳо вобаста ба шароит ва мавод тағйир дода мешаванд.

4. Вақт - ченаки эҳтимолие, ки барои ноил шудан ба мақсад мусоидат мекунад, пешниҳод мегардад.

Пас аз хатми курс шунавандагон бояд:

- аҳамияти бузурги соҳиб шудани истиқлолияти давлатиро дарк намоянд;
- дар раванди ислоҳоти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ҷомеа саҳмгузор бошанд;
- моҳияти сиёсати давлат дар соҳаи маорифро шарҳ дода тавонанд;
- асосҳои назариявӣ ва амалии сиёсати давлатиро дар соҳаи маориф донанд;

Ба салоҳиятҳои зерин бояд ноил гарданд:

- фаъолияти касбии хешро бо мақсади такмил ва баланд бардоштани малакаи касбӣ таҳлил карда тавонанд;
- аз уҳдаи гузаронидани мониторинги сифати дониши хонандагон бароянд;
- фаъолияти мустақилонаи хонандагонро ҳангоми кор бо «Технологияи информатсионӣ - коммуникатсионӣ» ба роҳ монда тавонанд;
- саволномаҳои аттестатсияи ҷамъбасти (рейтинг, санҷиш, имтиҳон), олимпиада ва викторинаро мустақилона тартиб дода, омода намоянд;
- маводи таълимӣ-методӣ ва дидактикии оид ба таълими фанро бо истифода аз ТИК таҳия карда тавонад;
- дар асоси донишҳои назариявӣ таҳқиқот гузаронида тавонад.

Малакаи зеринро бояд дошта бошанд:

- технологияи муосири педагогии таълимиро донанд;
- технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ барои ҳалли барномаҳои касбӣ истифода намояд;
 - методологияи тарҳи истифодаи технологияи информатсионӣ коммуникатсиониро донанд.

Шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос метавонанд, фикру андешаҳои худро доир ба барномаи мазкур ба суроғаи Донишкадаи ҷумҳуриявӣ тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони маориф ирсол намоянд.

**Нақшаи
тақвими курси тақмили ихтисоси омӯзгори фанни
“Менеҷменти сиёсӣ”**

№	Мавзӯҳо	Миқдори соат		
		Ҳамагӣ	Назариявӣ	Амалӣ
1	Ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мушкилот ва дастовардҳо дар солҳои соҳибистиқлолӣ	1	1	
2	Сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф ва раванди татбиқи он	1	1	
МАВЗУЪҲОИ ИЛОВАГИИ АЛТЕРНАТИВИ				
1	Нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар пойдории сулҳу ваҳдати тоҷикон	2	2	
2	Ифротгарӣ, терроризм ва масъалаҳои вобаста ба вазъи ҳуқуқи инсон дар раванди ҷаҳонишавӣ	2	1	1

3	Савдои одамон -ҳамчун падидаи поймолсозии ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд	2	2	
4	Коррупсия ва проблемаҳои ҳуқуқи инсон	2	2	
5	Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон-мақомоти олии намояндагӣ ва қонунгузор	1	1	
6	Ҳуқуқҳои кӯдак. Кӯдакони гурӯҳи иҷтимоии ба ҳимоя эҳтиёҷманд. Ҳифзи кӯдак аз зӯрварӣ ва истисмор	2	1	1
7	Ҳуқуқ, сиёсат ва вазифаҳои муҳоҷирони меҳнатӣ дар мамлакатҳои хориҷӣ	1	1	
8	Таснифи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Механизмҳои миллӣ ва байналмилалӣ ҳимояи ҳуқуқҳои инсон	2	1	1
9	Глобализатсия ва масъалаҳои ҳуқуқи инсон			

Мавзӯи 1 (2 соат). Истиқлолияти давлатӣ ба даст овардани Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мушкилот ва дастовардҳо дар соҳаи соҳибистиклолӣ

1.Пошхӯрии Иттиҳоди Шуравӣ ва Истиқлолияти давлатӣ ба даст овардани Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳадафҳои асосии сиёсати бозсозӣ дар Иттиҳоди Шуравӣ. Оғози сиёсати бозсозӣ ва иқдомҳои асосӣ: ошкорбаёнӣ, ислоҳоти иқтисодӣ ва низоми идории иқтисод, ҷунбиши кооперативӣ ва соҳибкорӣ. Оғози ислоҳоти сиёсӣ-марҳалаи муҳимтарини сиёсати бозсозӣ.

Таъсиси созмонҳои озоди демократӣ; эҳоди нашрияҳои озод ва демократӣ. Ворид гардидани мафҳумҳои бозсозӣ, ошкорбаёнӣ, демократикунонӣ ва гуногунандешӣ ба маънавиёти ҷомеа. Гузариш аз идоракунии бюрократии маъмурию фармондихӣ ба идоракунии демократӣ. Қабули қонун «Дар бораи забони тоҷикӣ (22 июли соли 1989)». Мушкилот ва муборизаҳо барои дар амал тадбиқ намудани қонуни номбурда. Бухрони пулию молӣ, беқурбшавии пул ва ниҳоят тадриҷан паст рафтани сатҳи зиндагии мардум. Марҳалаҳои ниҳии бухрон дар Иттиҳоди Шуравӣ. Кӯшиши табaddулот ва шикасти он. Фурӯпошии босуръати Иттиҳоди Шуравӣ (сентябр - декабри соли 1991).

Қадамҳои аввалин дар роҳи соҳибистиклолии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Омилҳои объективӣ ва субъективӣ ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қабули Қонун «Дар бораи тағйир додани номи Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон» аз 31 августи соли 1991.

Зарурияти гузаронидани ислоҳотҳои сохтори сиёсӣ ва демократикунонии ҳаёти ҷамъиятӣ. Қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва гузаронидани интихоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (6 ноябри соли 1994). Интихобот ва интихоб шудани Сарвари давлат.

Рамзҳои давлатӣ, ташаккули низоми нави иқтисодӣ дар Тоҷикистон, Тоҷикистон дар роҳи созандагӣ ва бунёдкорӣ, ҳалли масъалаҳои иҷтимоии кишвар. Вазифаҳои стратегӣ ва тактикӣ фарҳанг дар шароити соҳибистиклолӣ. Таъсис дода шудани унвони баланди мамлакат - «Қаҳрамони Тоҷикистон». Соҳибхитиёрӣ ва эҳёи суннатҳои миллӣ. Фармони Президенти Ҷумҳурии

Тоҷикистон «Дар бораи баланд бардоштани мавқеи зан дар ҷомеа» (декабри соли 1999). Соҳибхитиёрии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муайян намудани сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ.

Мавзӯи 2. Сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф (1 соат).

Сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф, яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Амалишавии сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф дар асоси дурнамо, концепсия, стратегия ва барномаҳои давлатии рушди соҳаи маориф тибқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маориф - омили муҳимтарини таҳкими давлат ва начоти миллат.

Ислохотҳо дар соҳаи маориф. Ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқии идоракунии муносибатҳои соҳаи маориф. Қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» (аз 22 июли соли 2013 таҳти рақами №1004). Мазмун, мундариҷа ва муҳтавои қонун. Кафолати давлатии ҳуқуқи шаҳрвандон ба таҳсил новобаста, ба миллат, наҷод, ҷинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ ва молумулкӣ. Моҳият ва принципҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф. Принципҳои асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф: бартарии маориф дар тамоми соҳаҳои идоракунии давлатӣ; ҳатмӣ будани таълими умумии асосӣ; дастрасии умум ба таълими миёнаи умумӣ, ибтидоии касбӣ ва мувофиқи қобилият дар асоси озмун гирифтани меъёрҳои минбаъдаи таҳсил; моҳияти башардӯстонаи мазмуни таҳсилот, бартарии арзишҳои миллию умумибашарӣ, рушди озодонаи шахс; ҷанбаи илмӣ, дунявӣ ва башардӯстонаи таълим; мувофиқати маориф ба талабот ва вазифаҳои инкишофи иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии

Тоҷикистон. Инъикоси ҳуқуқ ва вазифаю ўҳдадорихои омӯзгор, хонанда ва волидон дар Қонун (Боби 5). Системаи маориф: дастовардҳо, мушкилот ва ислоҳот дар ин соҳа.

Ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқии идоракунии муносибатҳои соҳаи маориф. Консепсияи миллии таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон (Аз 03.05.2002, №200) Консепсияи миллии таҳсилот - ҳуҷҷати муҳими давлатӣ, ки дурнамои давлатиро дар соҳаи таҳсилот муайян месозад. Зарурияти таҳия ва қабули Консепсияи миллии таҳсилот.

Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз 3 марти соли 2006, №94). Асосҳои методологӣ ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи тарбия. Унсурҳои таркибии тарбияи миллии: Тарбияи ғоявӣ, тарбияи миллии, тарбияи ватандӯстӣ, тарбияи ахлоқӣ ва маънавӣ, тарбияи ҳуқуқӣ, тарбияи зебопарастӣ, тарбияи иқтисодӣ, тарбияи экологӣ ва ғайра. 18 унсури Консепсияи тарбия.

Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумӣ (аз 1 августи соли 2015, №224) Қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рушди маориф. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд"(аз 02.08.2011, №762). Мақсад ва вазифаҳои қонун. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон"(аз 08.08.2007, №1461).

Ислоҳот дар соҳаи маориф. Таъсиси фонди махсуси тарбияи мутахассисон дар хориҷи кишвар. Таҳияи нақшаю барномаҳо ва китобҳои нави дарсӣ. Солҳои 2020-2040 эълонгардидани "Бистсоли омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф" дар ҷумҳури. Тоҷикистон дар роҳи воридшавӣ ба фазои

чаҳони таҳсилот.

- Паёмҳои ҳарсолаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мазмун ва муҳтавои асосии паёмҳо ва таъкидҳои Президенти кишвар оид ба рушди соҳаи мактабу маориф.

Мавзӯи 3. Вазъияти ҷамъиятиву сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ.

Таҳлили амиқ ва бозтоби ҷаҳони имрӯза. Вазъии ҷамъиятиву сиёсии Тоҷикистон дар раванди ҷаҳонишавӣ. Пешниҳодҳои бонуфузи Тоҷикистон дар сатҳи ҷаҳонӣ. Вазъии сиёсии ҷаҳон дар ибтидои даҳсолаи дуюми асри XXI. Хатарҳои нави глобалӣ ва ҷаҳонишавӣ. Терроризм ва шаклҳои он. Ширкати Тоҷикистон дар ҳалли масоили глобалӣ. Ташаббусҳои Тоҷикистон дар ҳалли масоили об. Ҳамкории Тоҷикистон бо созмонҳо ва иттиҳоди ташкилотҳои байналхалқӣ. Таъмини рушди пайвастаи иқтисодию иҷтимоии ҷумҳурӣ. Се ҳадафи стратегияи рушди ҷумҳурӣ. Рафти ислоҳоти иқтисодӣ-иҷтимоӣ. Рушди низоми бонкӣ. Муҳоҷирати дохилӣ ва хориҷӣ. Соҳаи кишоварзӣ ва рушди он. Ислоҳоти низоми идорӣ. Чорабиниҳои ҷумҳуриявӣ ҷамъиятию фарҳангӣ. Таҷлили 35 -солагии Истиклолияти давлатӣ ва 30 -солагии Ваҳдат. Интиҳоботи мақомоти олий ва маҳаллии намояндагӣ.

Мавзӯи 4. Нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар пайдории сулҳу ваҳдати тоҷикон

Саҳми Пешвои миллат дар рушди ваҳдати тоҷикон. Омӯзиши мактаби сулҳи тоҷикон. Саҳми Асосгузори сулҳу ваҳдат - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар барқарор

намудани алоқаҳои фарҳангию иқтисодӣ ба тоҷикон ва тоҷикони бурунмарзӣ. Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон - дорандаи Ҷоизаи байналхалқии сулҳ.

Мақоми созмони «Пайванд» ва дигар ҷамъиятҳои фарҳангӣ дар амалӣ гардидани барномаи “Алоқаи ҷумҳурӣ бо тоҷикон ва ҳамзабонони кишварҳои хориҷи кишвар”. Фаъолияти «Ҷамъияти дӯстӣ ва алоқаҳои маданияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мамлакатҳои хориҷӣ». Мақоми созмонҳои тоҷикон - форсизабонони кишварҳои хориҷӣ дар омӯхтан ва интишор намудани фарҳанги қадима ва муосири тоҷик.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон - ташаббускор дар миқёси байналхалқӣ. Эълон гардидани «Соли оби тоза» дар соли 2003 ва Даҳсолаи байналхалқии амалиёти «Об барои ҳаёт» (солҳои 2005 - 2015) ва “Даҳсолаи байналмилалӣ об барои рушди устувор” (солҳои 2018 - 2028).

Мавзӯи 5. Раванди ҷаҳонишавӣ, ифротгарӣ, терроризм ва масъалаҳои ҳуқуқи инсон.

Намудҳои глобализатсия- глобализатсияи молиявӣ, сиёсӣ, криминалӣ, этникӣ, мазмун ва моҳияти онҳо. Ифротгарӣ, терроризм ва экстремизм падидаҳои глобализатсияи сиёсӣ. Рӯ ба рӯ омадани бисёр кишварҳои олам ба амалҳои ифротгарӣ ва террористӣ. Терроризм ва экстремизм ҳамчун вабои аср ба амнияти ҷаҳон. Хатари на камтар аз силоҳи ядроиро доро будани онҳо.

Даҳшату бесуботино ба вучуд овардани ин амалҳои ғайриинсонӣ. Ба ягон дину мазҳаб алоқаманд набудани амалҳои ифротгарӣ. Намудҳои ифротгарӣ: сиёсӣ (давлатӣ ва идеологӣ) ва идеологӣ (динӣ, миллӣ-этникӣ).

Паҳншавии тафаккури харобиовари ифротгароӣ, кувватгирии фаъолияти ҳаракатҳои экстремистиву террористӣ ва монанди инҳо, субботу амнияти давлатҳои ҷаҳонро ба таҳдиди ҷиддӣ рӯ ба рӯ намудани онҳо. Торафт васеъ гардидани фаъолияти созмонҳои террористӣ.

Инъикоси ин масъалаҳо (дар моддаҳои 1, 8, 28 ва 100)-и Конститусияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гардидани «Қонун дар бораи мубориза бар зидди терроризм» (аз 16 ноябри соли 1999 таҳти рақами №845) ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза бар зидди экстремизм (ифротгароӣ)» (аз 8 декабри соли 2003 №69). Мазмун ва муҳтавои ин қонунҳо.

Суханони ибратомӯзи Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар хусуси аъмоли зишти ифротгароӣ ва террористӣ. Таҳдиди аъмоли зишти ифротгароӣ ба истиқлолияти давлатӣ, ба мавҷудияти ҳуди давлати мустақил, ба сохтори давлатдорӣ ба субботу амният ва ҳаёти osoишта, ба хонаи ободу osoиштаи ҳар як фард. Расидан ба қадри фазои сулҳу osoиш, бунёдкориро созандагӣ дар ҷумҳурӣ ва пӯштибонӣ аз сиёсати давлату ҳукумати кишвар, ҳифзи ин музаффариятҳо. Бинобар сабаби хатарнок ва хилофи мазҳаби ҳанифӣ буданашон тибқи қарори Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон манъи фаъолияти ҳизбу ҳаракатҳои Ваҳҳобия, Салафия, Ҳаракати исломии Ёзбекистон, Ҷамоати Таблиғ, Ҳизби таҳрир, Ансоруллоҳ, Ҳизбуллоҳ, Ҳаракати исломии Туркистон, ДИИШ, Тоҷикистони озод ва ғайра дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҳизбу ҳаракатҳои экстремистию ифротӣ эълон гардидани онҳо.

МАВЗУЪҲОИ ИЛОВАГИИ АЛТЕРНАТИВӢ

Мавзуи 1. Савдои одамон ҳамчун падидаи поймолсозии ҳукуку озодиҳои инсон ва шаҳрванд

Моддаи 5 —и Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, арзиши олий будани ҳукуку озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Дахлнопазирии ҳаёт, қадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон. Эътироф, риоя ва ҳифз намудани ҳукуку озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ оид ба муқовимат ва хариду фурӯши одамон- ҳамчун яке аз шаклҳои барои инсоният хатарноки фаъолияти ҷинояткоронаи муташаккил ва вайронкунии ҳуқуқи инсон, эътироф нагардидани хариду фурӯши одамон. Натиҷаҳои зараровари машғул шудани ташкилотҳои ҷиноятӣ ба тижорати зиддиинсонӣ. Пайдо гардидани савдои одамон- ҳамчун зуҳуроти номатлуб ва ташкили гурӯҳҳои ҷиноятии ба савдои одамон машғулшаванда дар Тоҷикистон (дар давраи ҷанги шаҳрвандӣ с.1992-1997). Таъқиби ҷинояти савдои одамон тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷиҳати манфиатҳои таъмин намудани амнияти шахсият, ҷамъият ва давлат. Роҳҳои ба танзимдарории ҳуқуқи фаъолияти вобаста ба муқовимат ба савдои одамон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таъсис ёфтани Комиссияи миллии назди ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҷимояи ҳуқуқи ноболиғон (аз 7 сентябри 2001 №423) ҷиҳати иҷрои талаботи санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ. Дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз 1 августи с.2003 №33) илова намудани моддаи нав таҳти рақами 1301 оид ба («Хариду фурӯши одамон»). Қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон» (аз

15 июли соли 2004 таҳти №47). Амалисозии сиёсати давлатии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти муқовимат ба савдои одамон.

Мавзуи 2. Коррупсия ва проблемаҳои ҳуқуқи инсон

Мафҳуми «коррупсия». Сабабҳои коррупсия. Коррупсия ҳамчун зухуроти номатлуби замони муосир. Андешидани чораҳои мушаххаси қонунӣ аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ баҳри пешгирии ҳама гуна ҷинояту ҷинояткорӣ ва мубориза ба коррупсия. Қабули Конвенсияи Созмони Миллалӣ Муттаҳид (аз санаи 31 октябри соли 2003) зидди коррупсия. Эътирофи Конвенсияи мазкур аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон (санаи 25 –уми сентябри соли 2006). Аҳамияти қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза бар зидди коррупсия» (аз 25 июли соли 2005). Бо мақсади мубориза бар зидди ҳуқуқвайронкуниҳо ва ҷиноятҳои хусусияти коррупсионидошта (санаи 10 январи соли 2007) таъсис додани Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дар самти муқовимат ба коррупсия бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гардидани барномаҳои зиддикорупсионии давлатии «Стратегияи мубориза бо коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (барои солҳои 2008-2012)» аз 26-уми январи соли 2008, №34) ва «Стратегияи муқовимат бо коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (барои солҳои 2013-2020)» аз 30 -уми августи соли 2013 таҳти № 1504). Кафолатҳои ҳуқуқи ҳифзи ҳуқуку озодиҳо аз коррупсия. Ҷанбаҳои иҷтимоии коррупсия ва ба роҳ мондани пешгирии коррупсия, яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон. Муқовимат

бо коррупсия; коҳиши болоравии коррупсия натиҷаи ҳамбастагии ҷомеаи шаҳрвандӣ бо мақомоти давлатӣ.

Мавзӯи 3. (с.). Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон-мақоми олии намояндагӣ ва қонунгузор.

Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон- мақомоти олии намояндагӣ ва қонунгузор дар ҷумҳурӣ. Нақши он дар таҷзияи ҳокимияти давлатӣ. Таҷрибаи ҷаҳони парламентаризм. Парламенти якпалатагӣ ва дупалатагӣ. Маҷлиси миллӣ ва маҷлиси намояндагон. Қонуни конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон" аз 19-уми апрели соли 2000. Мазмун ва муҳтавои он.

Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Тарзи интихоби аъзоён ва шумораи онҳо. Ваколат ва салоҳиятҳои Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Маҷлиси намояндагон. Талаботҳо ба синну сол, шаҳрвандии номзадҳо ва ғ. ба вакилии Маҷлиси намояндагон. Шумораи вакилон. Интихобот ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва салоҳияти он.

Мавзӯи 4 (2 с.). Ҳуқуқҳои кӯдак. Кӯдакон гурӯҳи иҷтимоии ба ҳимоя эҳтиёҷманд. Ҳифзи кӯдак аз зӯрварӣ ва истисмор.

Мафҳуми "ашҳоси имконияташон маҳдуд". Кӯдакон гурӯҳи иҷтимоии ба ҳимоя эҳтиёҷманд. Вазифаҳои давлат ва ҷомеа, ғамхорӣ зоҳир намудан ба категорияи мазкури одамони ба ҳимоя эҳтиёҷманди аҳоли. Марги кӯдакон. Масъалаи гуруснагӣ, қашшоқӣ. Масъалаҳои истисмори кӯдакон ва кӯдакфурушӣ. Масъалаҳои таҳсил ва тарбия. Конвенсияи СММ дар бораи ҳуқуқи кӯдак: таърихи таълиф ва қабул. Эътирофи кӯдак ҳамчун шахси комил ва

баробархуқук. Протоколҳои иловагӣ ба Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак. Кумита оид ба ҳуқуқи кӯдак.

Ҳуқуқҳои иҷтимоӣ ва иқтисодии кӯдакон дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон. Кафолати ҳуқуқи ноболиғон ба меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Манъи ба меҳнат ҷалб намудани кӯдакони аз 15-сола поён. Ҳимояи ҳуқуқи кӯдакон ба таҳсил. Ҳимояи ҳуқуқи кӯдакони یتим ва бепарастор. Кафолати ҳимояи ҳуқуқи кӯдакони маънуб дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Мафҳуми "зӯрварӣ" нисбати кӯдакон. Ҳимояи кӯдакон аз зӯрварию ҷисмонӣ ва равонӣ. Ҳимояи кӯдакон аз ҳама гуна шаклҳои истисмор. Мубориза ба муқобили хариду фурӯши кӯдакон.

Ба амал баровардани адолати судӣ нисбати ноболиғон. Мафҳуми "адолати судӣ". Иштироки ҳатмии омӯзгор, волидон ва ё шахси онҳоро ивазкунанда дар баррасии судии парвандаи ноболиғон. Аз озодӣ маҳрум сохтан ва ба ҳабс гирифтани ҳамаҷун чораи охири.

Мафҳуми амалӣ: Саҳми Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Мавзӯи 5 (1 соат) Ҳуқуқ, сиёсат ва вазифаҳои муҳоҷирони меҳнатӣ дар мамлакатҳои хориҷӣ.

Санадҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзоёни оилаи онҳо. Кафолати истифода ва ҳимояи ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатии аз Ҷумҳурии Тоҷикистон ба хориҷ ба коррафта.

Саҳми ТБМ –Ташкилоти байналхалқӣ оид ба муҳоҷират ва Ташкилоти байналмилалӣ меҳнат дар қорӣ ҳифзи ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзоёни оилаи онҳо. Шарҳи "муҳоҷир" ва "муҳоҷири меҳнатӣ. Муҳоҷирати ихтиёрӣ ва маҷбурӣ. Мавҷудияти чунин шаклҳои муҳоҷират ба мисли: меҳнатӣ, оилавӣ, сайёҳӣ ва ғайра. Мазмуни "Созишномаи байналмилалӣ оид ба ҳимояи ҳуқуқҳои ҳамаи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо" (соли 1990). Инъикоси уҳдадорӣ ва вазифаи

давлатии равонкунанда ва қабулкунанда дар Созишнома. Муносибатҳои инсондӯстона ба масъалаҳои муҳоҷирони меҳнатӣ. Муҳоҷирати меҳнатӣ ва самтҳои он.

Кумита оид ба ҳимояи ҳуқуқҳои ҳамаи муҳоҷирони заҳматкаш ва аъзоёни оилаи онҳо. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳоҷират» (аз 11 декабри соли 1999) ва дигар санадҳо оид ба ҳуқуқи вазифаҳои муҳоҷирони меҳнатӣ. Ҳимояи ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатии аз Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мамлакатҳои хориҷӣ ба коррафта.

Бозори меҳнат дар Тоҷикистон. Хусусиятҳои касбии фаъолияти муҳоҷирони аз Тоҷикистон ба хориҷ ба коррафта. Таҳсилот ва тайёрии касбии кадрҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Масъалаҳои ҳимоя нашудани ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ дар кишварҳои хориҷа ва роҳҳои ҳалли онҳо.

Мавзӯи 6. (2 с.) Таснифи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Механизмҳои миллӣ ва байналмилалӣ ҳимояи ҳуқуқҳои инсон.

Принсипҳои ҳуқуқи инсон, наслҳои ҳуқуқи инсон, насли якуми ҳуқуқи инсон, насли дуввуми ҳуқуқҳои инсоён, насли саввуми ҳуқуқҳои инсон.

Умумӣ ва ҷаҳонӣ будани ҳуқуқи инсон. Ягонагӣ, чудонашаванда ва дахлнопазирии ҳуқуқи инсон. Тақсимашавандагӣ, вобастагӣ ва алоқамандии ҳуқуқи инсон. Баробарии ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Инъикоси принсипҳои ҳуқуқи инсон дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Вобаста ба замони пайдоиш ва инкишофшон ба се насл чудо гардидани ҳуқуқ ва озодиҳои инсон. Мавҷуд будани заминаҳо оид ба пайдоиши наслҳои нави ҳуқуқи инсон. Ба вучуд омадани ҳуқуқҳои насли якуми инсон ҳангоми инқилоби буржуазӣ, ки арзишҳои анъанавии либерариро ифода менамоянд (охирӣ асри ХУII ва нимаи аввали асри XIX). Ҳуқуқ ба озодии андеша, озодии вичдон ва эътиқоди динӣ, ҳуқуқи ҳар шаҳрванд ба

иштирок дар идораи давлатӣ, ҳуқуқ ба баробарӣ дар назди қонун, ҳуқуқ ба ҳаёт, озодӣ ва амнияти шахсӣ. Ҳуқуқ ба интиҳоб шудан ва интиҳоб кардан.

Ба вучуд омадани насли дуҷуми ҳуқуқҳои инсон (охири асри XIX ва нимаи аввали асри XX) дар чараёни муборизаи одамон барои беҳтар намудани вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (ҳуқуқҳои позитивӣ).

Насли дуҷуми ҳуқуқи инсон чунин ҳуқуқҳоро дар бар мегирад: ҳуқуқ ба меҳнат ва интиҳоби касб, ҳуқуқ ба таъмини иҷтимоӣ, ҳуқуқ ба истироҳат, ҳуқуқ ба гирифтани маълумот, ҳуқуқ ба иштирок дар ҳаёти фарҳангӣ, ҳуқуқ ба ҳифзи модар ва кӯдак.

Хусусиятҳои хоси ҳуқуқи инсон- ҳуқуқҳои дастаҷамъие, ки аз ҷониби ҷамъият ба амал бароварда мешаванд. Ҳуқуқи халқ ба ҳаёти осоишта, ба тараққиёт, ҳуқуқ ба муҳити солими гирду атроф, ҳуқуқ ба истифодаи мероси миллӣ.

Маъмулияти амалӣ: Ҳуқуқ ба ҳаёт: тарафдорон ва муқобилони ҳукми қатл.

Мавзӯи 5. Глобализатсия ва масъалаҳои ҳуқуқи инсон

Мафҳуми «глобализатсия». Масъалаҳои глобалии ҷаҳони имрӯза. Ҷаҳон ва амният. Нигоҳдориҳои муҳити зист. Асри XXI-асри технологияҳои иттилоотӣ. Ҷинойткориҳои трансиллӣ. Масъалаҳои ҷойгиршавии аҳоли. Консепсияи ҳуқуқи инсон дар шароити глобализатсия. Тарафҳои мусбат ва манфии глобализатсия. Таъсири чараёни глобализатсия ба масъалаҳои ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон.

-Ифротгароӣ ва масъалаҳои ҳимояи ҳуқуқи инсон. Хусусияти хос ва намудҳои ифротгароӣ. Ифротгароии сиёсӣ. Ифротгароии динӣ. Гуруҳбандии тундмизоч (радикалӣ). Терроризм. Фаъолияти ғайриқонунии созмонҳои моҳияти ифротгароидошта дар Тоҷикистон.

- Масъалаҳои экологӣ ва ҳуқуқи инсон. Масъалаҳои тағйири иқлим ва ифлосшавии муҳити зист. Амалиёти «Об барои ҳаёт». Ҳуқуқи инсон дар соҳаи амнияти экологӣ.

-Демография ва ҳуқуқи инсон. Масъалаҳои афзоиши аҳоли дар ҷаҳон. Раванди муҳочиршавӣ ва ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Банақшагирии оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

- Масъалаҳои ниғаҳдории тандурустӣ ва ҳуқуқи инсон. Ҳуқуқи инсон ва масъалаи ВИЧ СПИД ва дигар касалиҳои сирояткунанда. Вазъи ин масъала дар ҷумҳурӣ ва роҳҳои пешгирии онҳо. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи инсон дар соҳаи тандурустӣ. Масъалаи нашъамандӣ ва ҳуқуқи инсон.

Машғулияти амалӣ: Ташкили намоиши сахнаҳо оиди масъалаҳои глобалии ҷаҳон дар мисоли маҳали худ.

Адабиёти истифодашуда:

1. Абдулов К. Роҳи беҳбуд. - Душанбе, 1995.
2. Имомов Ш. Таърихи бедории миллӣ ва истиклоли Тоҷикистон. –Душанбе, 2003.
3. Истиклолият ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф, дастури таълимӣ.- Душанбе, 2009
4. Э. Раҳмон. Тоҷикон дар оинаи таърих. Аз Ориён то Сомониён. Китоби 1. Лондон, 1999.
- 5.Э. Раҳмон. Тоҷикистон: даҳ соли истиклолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ (иборат аз 3 ҷилд. Душанбе: Ирфон, 2001. Ҷилди 1. (1992, ноябр - 1996, август) – 512 с. Ҷилди 2. Душанбе: Ирфон, 2001. (1996, август - 1998, декабр). – 512 с. 4. Ҷилди 3. (1999, январ - 2001, сентябр). – 70
- 6.Э. Раҳмон. Тоҷикистон: вазифаҳои бузург ва таърихӣ дар пешанд. Д., 2005
7. Э. Раҳмон. Суханронӣ дар вохӯрӣ бо зиёиёни мамлакат.-
8. Роҳи сулҳ. Ҳуҷҷатҳои гуфтушуниди байни тоҷикон. - Душанбе, 1997
9. Э.Раҳмон. Суханронӣ дар вохӯрӣ бо кормандони соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон. -Душанбе, 22.12.2005.
10. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе, 2016
11. Келдӣ Гулназар. Суруди Миллии Тоҷикистон. - Душанбе, 2000
12. Концепсияи миллии таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: Матбуот, 2003
13. Концепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе, 2006

17. Мирзошоев С., Ҳаниф Ш. Миротворец. – Душанбе: Адиб, 2004
18. Паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
19. Саидов З. Политика открытых дверей;- Душанбе 2003
20. Саидов З., Сабуров А. Таджикистан на рубеже тысячелетий:
21. Усмонов И. Рисолаи давлатӣ. Душанбе, Адиб 1995
22. Усмонов И. Сулҳнома. Душанбе, Ирфон, 2001.
23. Бунёди давлатдорӣ навин.- М.: Радуница, 2002. – 416 с.
24. История таджикского народа. Новейшая история (1941-2010 гг.). – Душанбе, 2011 . - Том VI. - 687 с.
25. История Таджикской ССР.- Душанбе: Маориф, 1983. – 400 с.
26. Мамадазимов А. Политическая история таджикского народа. – Душанбе, 2000. – 359 с.
27. Саидов З. Внешняя политика Республики Таджикистан на современном этапе (1992-2005 гг.). – Душанбе: Авасто, 2006. – 559 с.
28. Тоҷикистон 20. Бахшида ба 20-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 372 с.
29. Таҷрибаи таърихи сулҳи тоҷикон. – Душанбе, 2001. – 314 с.
30. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон наҷотбахши миллат (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон дар солҳои 1992 – 1995) Китоби 1.– Душанбе: Ирфон, 2001. – 371 с.

31. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон поягузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 1996-1999). Китоби 2. – Душанбе: Ирфон, 2011. – 371 с.

32. Шарифзода А., Фаттоев С. Эмомалӣ Раҳмон ва оғози марҳалаи созандагӣ (сиёсати дохилӣ ва хориҷии Президенти Тоҷикистон дар солҳои 2000-2003). Китоби 3.– Душанбе: Ирфон, 2011.-371с.

33. Ҳотамоф Н.Б. Социально эфномические преобразования Республики Таджикистан в период суверенитета (1991-2006 гг.). Душанбе, 2008.

34. Таҷрибаи таърихии сулҳи Тоҷикистон. - Душанбе, 2001.